

Merleau-Ponty: Struktura chování (str. 224-246)

Merleau-Ponty vychází z kritického přehodnocení dvou krajních pozic vědeckého a mentalistického realismu a uvádí pojem chování jako jednotnou formu vědomí a jednání, která umožní překonat klasický problém dualismu duše a těla.

1. Zkušenost počínajícího vnímání (str. 224-228).

“Počínající vnímání má dvojí charakteristický rys: zaměřuje se spíše na *lidské intence* než na přírodní předměty či na čisté kvality (teplé, studené, bílé, černé), jejichž jsou nositeli -, a uchopuje je spíše jako *zakoušené skutečnosti* než jako opravdové objekty.” (str. 224-225)

- ➔ Zkušenost *žitého vědomí* má charakter před-objektivního vztahu ke světu, který ještě není aktem poznání
- ➔ Příklad: dítě neupírá pozornost na jednotlivé počítky, ale na chování druhého, které se spřítomňuje v jeho celkovém tělesném postoji

“Forma je vizuální, zvukovou, či dokonce rozlišování smyslů předcházející konfigurací, v níž je smyslová hodnota každého prvku určována jeho funkcí v celku a mění se spolu s ní.” (str. 227)

- ➔ Zavedení formy / struktury (gestalt) do analýzy vnímání staví do popředí primát celku před částí, tj. ukazuje, jakým způsobem se individuum prakticky vztahuje ke svému okolí
- ➔ Žité vědomí vnímá vždy nějakou strukturu (vztah figura-pozadí), která je nejjednodušší percepcí
- ➔ Příklady: fotbalové hřiště, chůze do schodů,...

2. Vyšší dialektika - kategoriální postoj (str. 235-237)

- ➔ Dialektika lidské bytosti¹ zahrnuje i *kategoriální postoj*, který se vyznačuje schopností orientovat se i ve vztahu k virtuálnímu a nikoli jen ve vztahu k vymezenému prostředí:
  - ➔ schopnost vnímat pluralitu perspektiv téže věci a v odlišných situacích (příklad: šimpanz vs. člověk)
  - ➔ vztahování se k virtuálnímu jako předpoklad práce, poznávání světa a schopnost objektivizace prostředí

- ➔ Nejednoznačnost lidské dialektiky zároveň poukazuje na to, že:

“nebude možno klást prostě a jednoduše vedle sebe na jedné straně život vědomí mimo sebe, který jsme popsali výše [žité vědomí], a na straně druhé vědomí sebe a světa, k němuž dospíváme nyní [kategoriální postoj]...problém vnímání tkví veskrze v této dualitě.” (str. 237)

---

¹ Odmítnutím mechanizmu a finalismu Merleau-Ponty dochází k rozvinutí dialektického modelu “fyzického” “vitálního” a “psychického”.

- ➔ "bytí o sobě" a "bytí pro sebe" představují dva neuspokojivé způsoby popisu vztahu mezi tělem a vědomím, protože anticipují tradiční dualismus vnitřku a vnějšku
- ➔ tento rozdíl se Merleau-Ponty snaží překonat *dialektickou strukturou chování*, která naproti tomu zakládá *dualismus žitý* - vztah prostředí a jednání

3. Psychično jako struktura chování (str. 241-246)

- ➔ Lidský řád představuje novou strukturaci předchozího - vitálního řádu, zároveň je ale vitální řád nutným předpokladem existence řádu lidského
- ➔ Analýza chování umožňuje nahradit' substanciální protiklad (nerozlehlé vědomí vs. rozlehlé tělo) za protiklad funkční (dialektika lidské bytosti)

"Není proto možné mluvit o těle a o životě obecně, nýbrž jediné o těle a životě zvířecím a o těle a životě lidském, a tělo u normálního jednotlivce, pokud není oddělováno od časoprostorových cyklů chování, jejichž je nositelem, není odlišné od psychična." (str. 242)

- ➔ Problém vnitřního/vnějšího vymizí, když se zaměříme na celkovou strukturu a imanentní smysl lidského chování, který jednání a vědomí pojímá jako nedělitelnou jednotu
- ➔ Introspekce jako adekvátní forma poznání - podle Merleau-Pontyho je introspektivní poznávání perspektivní (na rozdíl od Husserla)

Návrhy k diskusi

1. Je Merleau-Pontyho demonstrace počínajícího vnímání na příkladech vnímání dítěte oprávněná? Dítě přistupuje k věcem se zaujetím, na rozdíl od dospělého člověka, který se vztahuje ke svému okolí se samozřejmostí.
2. I když se Merleau-Ponty snaží zavedením konceptu chování jasne distancovat jak od filosofie vědomí, tak i od kauzalistického naturalistického myšlení, vztah mezi vědomím a tělem se mi nezdá úplně projasněn, především s ohledem na tzv. kategoriální postoj. Vnímající tělo je sice podmínkou možnosti reflexe a poznání vůbec, ale není plně začleněné do vědomého chování lidské bytosti.